

TURİZM YÜKSEKÖĞRETİMİNDE UZAKTAN EĞİTİM VE OKUL - SEKTÖR İŞ BİRLİĞİ*

 Mehmet LİVVARÇIN^a

 Kurtuluş KARAMUSTAFA^{b,c}

Öz

Uzaktan eğitim birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de eğitimin temel kanallarından biri olmuştur. Covid-19 ile hızlanan dijitalleşme sürecinin de etkisiyle eğitimde artık sadece sınıf içi çözümlere dönülmeyeceği anlaşılmıştır. Uzaktan eğitim bazı zayıf yanlarının yanında, turizm yükseköğretiminde okul - sektör iş birliğini güçlendirebilecek üstün yönleri de sahip olabilmektedir. Bu çalışma uzaktan eğitimin turizm eğitimindeki etkisini okul-sektör iş birliği özelinde ele almaktadır. Araştırmada kapsamlı kaynak taramasının yanı sıra yarı-yapılandırılmış mülakatlar vasıtasıyla turizm sektörünün iki temel paydaşı olan turizm yükseköğretimindeki öğretmenler ile turizm sektörünün temsilcilerinin görüşleri dikkate alınmıştır. Araştırmaya katılan 22 akademisyen ve 19 sektör temsilcisi uzaktan eğitim ve okul-sektör iş birliği ile ilgili sorulara cevap vermiştir. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmada turizm eğitiminde uzaktan eğitimin üstün ve zayıf yönleri, turizm eğitiminde okul-sektör iş birliğinin mevcut durumu ve uygulamalı eğitimlerin uzaktan eğitimde nasıl uygulanacağı konuları ele alınmıştır. Araştırma hem turizm yükseköğretim kurumlarındaki akademisyenler ve yöneticiler hem de turizm sektöründeki işveren ve çalışanlar için faydalı bulgular ortaya koymaktadır. Çalışma uzaktan eğitimin doğru kullanıldığında turizm eğitimine olumlu katkı sağladığını ve hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Çözüme ve iyileştirmeye yönelik gelecek araştırmalarda bu araştırmanın sonuçları faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Uzaktan eğitim, Okul-Sektör iş birliği.

* Bu çalışma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Mehmet LİVVARÇIN'ın Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA danışmanlığında yürüttüğü "Turizm Yükseköğretiminde Uzaktan Eğitim ve Okul-Sektör İş Birliği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, mlivvarcin@gmail.com

^b Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, karamustafa@erciyes.edu.tr

^c Prof. Dr., Kayseri Üniversitesi, Rektörlük Ofisi, karamustafa@kayseri.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 19.01.2023, Makale Kabul Tarihi: 05.08.2024

DISTANCE EDUCATION IN TOURISM HIGHER EDUCATION AND SCHOOL - SECTOR COLLABORATION

Abstract

Distance education has become one of the main channels of education in the tourism sector, as in many other areas. Forcing the digitalization accelerated by Covid-19, it has been understood that it will no longer turn to only in-class solutions. In addition to some weaknesses, distance education also has superior aspects that can strengthen school-sector cooperation in tourism higher education. This research has been handled in the context of school-sector cooperation in the tourism education center of distance education. In the research, besides the extensive reference, the academicians in the tourism colleges, which are the two main stakeholders of the tourism region, and tourism expenditures in the form of semi-structured interviews were included. 22 observers and 19 sector representatives participating in the research were asked about distance education and school-industry cooperation. Through the combined usage of qualitative and quantitative research methods, the study assesses the advantages and disadvantages of distance education in tourism education, the current status of school-industry cooperation in tourism education and applied training programs can be implemented in distance education. The research reveals useful findings for both academics and administrators in tourism higher education institutions and employers and employees in the tourism sector. The data obtained indicate that when used correctly, distance education contributes positively to tourism education and is preferred by educators and students. The results of this research will be helpful in future research aimed at solutions and improvements.

Keywords: Distance education, Tourism education, School-sector collaboration.

Giriş

Uzaktan eğitimin üniversite eğitiminde daha verimli ve etkin olarak kullanılabilmesi ülkemizde ve tüm dünya da eğitimcilerin en güncel sorularından biridir. Araştırmanın amacı turizm sektörü özelinde bu soruyu etraflıca incelemek ve gelecek akademik çalışmalara ve uygulamalara ışık tutmaktır.

Uzaktan eğitim hayatın her alanında ve her seviyedeki eğitim-öğretim faaliyetinde payını ve etkinliğini giderek artıran bir gerçek haline gelmiştir. Zaruri ihtiyaçlardan ortaya çıkan ve başlangıçtaki kısıtlamaları nedeniyle ilk zamanlarda öncelik görmeyen bir seçenek iken, uzaktan eğitim, günümüzde sınıf içi eğitimle başa baş tercih edilen bir konuma yükselmiştir. Teknolojik gelişmeler ve kullanım pratiklerindeki tecrübeler uzaktan eğitimin eksik yönlerini giderek azaltmış ve birçok noktada ihmal edilebilir seviyeye getirmiştir. Buna ilave olarak sağladığı imkanlar ve getirdiği esneklikler de düşünüldüğünde uzaktan eğitimin neden bu kadar tercih edildiğini anlamak daha da kolay olacaktır.

Pandemi sürecinde uygulanan kısıtlamalar sınıf içi eğitimden uzaktan eğitime doğru zorunlu ve hızlı bir kaymayı gerektirmiştir. Ancak uzaktan eğitimin yaygınlaşmasının sadece Covid-19 nedeniyle ortaya çıkan mecburiyetle açıklanması yeterli değildir. Çünkü uzaktan eğitim küresel eğitim sistemini etkilemeden önce de uzaktan eğitime olan talep sürekli bir artış eğilimindedir. Her şey gibi eğitim faaliyetlerini de etkileyen hastalık uzaktan eğitimin yaygınlaşmasında katalizör etkisi yapmıştır ancak tek başına bir sebep olarak görülmemelidir.

Uzaktan eğitim her alanda ve her düzeyde olduğu gibi turizm yükseköğretiminde de önemli ve birçok insana göre kalıcı bir yer edinmiştir. Uzaktan eğitimin etkinliği halen tartışılmaya devam ediliyor olsa da birçok üniversite ve enstitü sınıf içi eğitime göre üstün ve zayıf yönlerini de dikkate alarak derslerini internet üzerinden sunmaya devam etmektedir.

Bu araştırma bir taraftan Türkiye’de ve dünyada turizm fakültelerinde uzaktan eğitimin yerini karşılaştırmalı olarak incelerken bir taraftan da okul-sektör iş birliğinin durumunu ve potansiyel gelişme alanlarını ele almaktadır. Araştırma özel ve dar bir konuya odaklanarak turizm fakülteleri ile turizm sektörü paydaşlarının arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesine ve uzaktan eğitim kalitesinin daha da artırılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırma yöntemi kapsamlı bir kaynak taraması ile birlikte hem turizm fakülteleri hem de turizm sektörü temsilcilerini kapsayacak ölçekler geliştirmek, veri toplamak ve toplanan verileri analiz ederek teorik ve pratik sonuçlar elde etmektir. Kaynak taraması kapsamında tüm dünyadaki çalışmalar ve örnekler esas alınacaktır. Ölçüme dayalı veri toplama ve analizi kapsamında ise Türkiye özeli esas alınmıştır. Bunun ilk sebebi, Türkiye’ye turizm fakültelerine katkı sağlayacak pratik sonuçlar üretebilmek için Türkiye’deki akademi ve sektör temsilcilerinin görüşlerinin daha faydalı olacağı düşüncesidir. İkinci sebep, bilimsel olarak güvenilir ve anlamlı sonuçlar üretebilmek için ihtiyaç duyulan örnek kümesinin Türkiye’de oluşturulabilmesinin daha olası olmasıdır. Örnek kümesinin büyüklüğü analiz sonuçlarının doğruluğu ve güvenilirliği açısından önemli olduğu için öncelik Türkiye’deki fakültelerdeki öğreticilere ve turizm sektöründe görev yapan profesyonel hizmet sağlayıcı işveren ve çalışanlarına verilmiştir. Son olarak araştırmanın zaman, mekân ve kapsam sınırlamaları veri kümesinin kısıtlı olmasına neden olmuştur. Bununla birlikte elde edilen sonuçların başka ülkeler ve bu ülkelerdeki araştırmacılar için de faydalı bir kaynak olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmada başka ülkelerdeki uzaktan eğitim uygulamaları, teorik gelişmeler ve altyapı oluşturan bilimsel araştırmalar incelenmiştir. Birçok alanda olduğu gibi uzaktan eğitimde de yazılı açık kaynakların ve bilimsel makalelerin daha çok ABD ve birkaç gelişmiş ülkede kümelendiği görülmüştür. Her ne kadar araştırmanın kaynak taramasında ve pratik uygulamaların analizinde mümkün olduğunca fazla ülke dahil edilmeye çalışılmış olsa da bu gayretler sınırlı kalmış ve belli başlı birkaç ülkeye odaklanmıştır.

Bununla birlikte bu araştırmanın tüm dünyayı ifade edebilecek bir potansiyelde olduğu değerlendirilmektedir. Zira araştırmaya dahil edilen ülkelerdeki bilimsel zemin oluşturmaya yönelik teorik çalışmalar ve teorik çalışmaların hayata geçirilmesine yönelik pratik uygulamaların tüm dünyada ya aynen ya da benzer şekilde uygulandığı görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki teorik ve pratik çalışmaları yazılı hale getirme ve paylaşma kültürü, kaynak bulamadığımız ülkelerde yaygın değildir. Bu nedenle birçok ülkenin uzaktan eğitimle ilgili gelişim süreçleri ve saha uygulamaları araştırmaya dahil edilmemiştir.

Neticede araştırmanın turizmde uzaktan eğitim uygulamalarını hem turizm eğitim kurumları hem de turizm sektörü açısından açıklayıcı olduğu düşünülmektedir. Kaynak taraması ve sonuçların bu

alanda araştırma yapacak gelecekteki bilim insanları ve uzaktan eğitimin uygulayıcıları için katkı olması umulmuştur.

Makalenin birinci bölümünde kapsamlı bir literatür taramasının sonuçları gösterilmektedir. İkinci bölümde kavramsal çerçeve ortaya konduktan sonra üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmıştır. Dördüncü ve son bölümde hem bulgular özetle ortaya konmakta hem de sonuç ifade edilmektedir.

A. LİTERATÜR TARAMASI

Uzaktan eğitimin, yükseköğretimin bir parçası haline gelmesi (Bower & Hardy, 2004) yeni olmamakla birlikte COVID-19 ile birlikte daha da hız kazanmıştır. Birçok alanda küresel seviyede iş birliği kanalları oluşmasına zemin hazırlayan internetin turizm eğitimi ile turizm sektörü arasındaki iş birliğine nasıl katkı sağlayacağı hem araştırmacıların hem de sektör temsilcilerinin merak ettiği alanlardan biridir. Turizm eğitim-öğretiminde fiziksel ve akademik altyapıdan kaynaklı çeşitli sorunlar olduğu bilinmektedir (Solmaz & Ulema, 2014). Bu sorunların giderilmesinde hem akademik hem de finansal ilave kaynaklar üretilmesinde okul-sektör iş birliği bir çözüm olabilir. Aslında okul-sektör iş birliği doğrudan olmasa da dolaylı olarak her zaman var olan bir durumdur. Örneğin, birçok sektör personel ihtiyacını eğitim kurumları üzerinden karşılamaktadır (Bingöl, 2003). Sektör bu şekilde eğitim kurumundan faydalanırken eğitim kurumu da mezunlarının aldıkları eğitimin kullanabilmesinin bir sonucu olarak toplumsal destek ve karşılık görmeye devam etmektedir. Uzaktan eğitim ve internet sayesinde eğitim maliyetlerinin düşmesi (de Oliveirai Penedo & Pereira, 2018) ve iletişim kanallarının hızlanması iş birliğini daha cazip ve uygulanabilir şekle dönüştürmüştür. Okul-sektör arası uyumun sağlanması ve güçlendirilmesi için birçok üniversite işbaşı eğitimleri gibi yöntemlerle gayret göstermektedir (Arpat vd., 2017). Turizm sektörünün ihtiyaçlarına göre ve yine turizm sektörünün temsilcileri ile iş birliği içinde oluşturulan işbaşı eğitimlerinin hem öğrencilerin sektöre hazır olması hem de eğitimlerin sektöre uygun verilmesi noktasında faydası olmaktadır (Karacan & Karacan, 2004).

Turizm yükseköğretiminde uzaktan öğretimde okul-sektör iş birliği, genel iş birliğinin altında bir alt başlık gibi görünse de iş birliğinin tamamı ve etkinliği ile doğrudan ilgilidir (Eşitti, 2019). Üniversitelerdeki turizm fakültelerinin en önemli görevi sadece teorik eğitim vermek değil, öğrencileri turizm sektörüne hazırlamaktır (Cengiz, 2014). Dolayısıyla, akademisyenlerin ve eğitim kurumlarının sektör ile birlikte çalışması ve iş birliği yapması, özellikle uzaktan eğitim bağlamında, kaçınılmaz bir görev ve fırsat olarak ortaya çıkmaktadır (Yardımcı & Müftüoğlu, 2015).

B. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve, çalışmalarda kullanılan anahtar kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin genelden özele doğru bir örüntü şeklinde sunulduğu, o çalışma için ilgili kavramların tanımlanıp sınırlarının çizildiği bölümdür. Bununla birlikte araştırmacının aramalarına rehberlik etmesine ve gerekli metodolojiyi tanımlamasına izin verir. Bu bölümde öncelikle uzaktan eğitimin tanımına ve tarihsel gelişimine yer verilecek. Daha sonra uzaktan eğitimin üstün ve zayıf yönlerine değinilecektir ve son olarak turizm eğitiminde uzaktan eğitimin yeri ve önemi hakkında bilgilere yer verilecektir.

1. Uzaktan Eğitimin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Aslında uzaktan eğitim farklı kapsamlarda da olsa uzun süredir insanoğlunun gündeminde olmuştur. 20 Mart 1728'de Boston Gazetesi'nde Caleb Phillips adında bir stenografi öğretmenin, isteyen öğrencilere posta yoluyla haftalık dersler göndermeyi teklif ettiği bir ilan, uzaktan eğitimin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Bower & Hardy, 2004). Bu tarihten itibaren teknolojinin gelişmesi ile birlikte uzaktan eğitim kavramının tanımı da sürekli olarak değişmiştir. Günümüzde uzaktan eğitimin çok çeşitli uygulamaları ile karşılaşılabilir. Bu da uzaktan eğitimin net bir tanımını yapmayı daha da güçleştirmektedir. 1967 senesinde Dohmen uzaktan eğitimi denetimleri yapılan bir "kendi kendine çalışma biçimi" olarak tanımlarken, Peters 1973 yılında nerede yaşarlarsa yaşasınlar çok sayıda öğrenciye aynı anda eğitim vermeyi mümkün kılan, endüstrileşmiş bir öğretim ve öğrenim şekli olarak ifade etmektedir. Yine aynı dönemde 1973 yılında Moore uzaktan eğitimi farklı bir yönden ele alarak öğretim ve öğrenme davranışlarının birbirinden ayrı olarak yürütüldüğü eğitim yöntemleri grubu olarak görmekte ve baskı, elektronik, mekanik veya diğer araçlarla kolaylaştırılabileceğini belirtmektedir.

Özetle uzaktan eğitim ilk başlarda eğitimde coğrafi mesafelerden kaynaklı imkânsızlıkları tolere etmek amacı ile doğmuş, ancak sonrasında buna ek olarak bilgiye ulaşma arzusu ve en nihayetinde bilişim çağında zaman mefhumunun daha da değerli hale gelmesi ile birlikte cazibesi artmış, ön koşul olarak öğreten ve öğrenenlerin fiziksel olarak farklı yerlerde olduğu, bilgi alışverişinin yapıldığı anda, eğitimin öncesi veya sonrasında mekanik veya dijital materyallerin kullanıldığı bir eğitim modelidir.

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında başlangıç tarihi ile ilgili ihtilafa düşülse de araştırmacıların birçoğu tarafından kabul görmüş tarih 20 Mart 1728 yılıdır. Zira bu tarihte Boston Gazetesi'nde Caleb Phillips adında bir stenografi öğretmeni, isteyen öğrencilere posta yoluyla haftalık dersler göndermeyi teklif ettiği bir ilan yayınlamıştır (Acosta, 2003; Bower & Hardy, 2004; Dubey, 2017; İsmail & Zaman, 2011; Parsons, 2010; Phillips, 2010). Uzaktan eğitimi ilk uygulayan kişi olarak kaynaklarda adı sıkça geçen bir diğer isim ise Isaac Pitman'dır. Pitman İngiltere'de 1840 yılında mektuplar aracılığıyla öğrencilerine İncil eğitimi vermiştir (Kırık, 2014; Nagy, 2005; Tait, 2003). Uzaktan eğitimde yaklaşık 200 sene kullanılan mektuplaşma (yazışma) yönteminden sonra 1921 yılında ilk eğitim radyoları Salt Lake City, Wisconsin ve Minnesota Üniversitelerinde yayınlarına başlamışlardır (Casey, 2008). Çevrim içi eğitime kadar eğitim büyük ölçüde tek yönlüdür ve öğrenciler arasında iletişim yok denecek kadar azdır. Başka bir ifade ile uzaktan eğitimde internet yaygınlaşana kadar öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci etkileşimi minimum düzeydedir (Trentin, 1998). İnternetin yaygınlaşmasının en önemli sonuçlarından birisi de uzaktan eğitimin her yerde uygulanabilir hale gelmesidir (Larreamendy-Joerns & Leinhardt, 2006).

2. Uzaktan Eğitimin Üstün ve Zayıf Yönleri

İlk türlerine bakıldığında posta ile eğitimin yavaşlığı, telekonferanslarla yapılan eğitimdeki teknik sorunlar, televizyon veya radyo kanalı ile verilen eğitimlerin zaman olarak esnekliğe imkân tanınamaması gibi hususlar uzaktan eğitimin handikapları olarak görülse de internetin gelişmesi ile birlikte hem öğrenci hem öğretmen açısından birçok konuda avantajlı hale gelmiştir. Geleneksel eğitimde zaman ve

mekân konusunda öğretici ve öğrencinin aynı zamanda aynı yerde bulunma zorunluğu varken uzaktan eğitimde tarafların internet ve bilgisayarları veya akıllı telefonları olması koşulu ile diledikleri yerde ve zamanda eğitimi verme ve alma imkânları vardır. Uzaktan eğitimi tercih eden öğrencilere bakıldığında yoğunlukla zaman, coğrafi mesafeler, maddi imkânsızlıklar, ailevi veya işle ilgili kısıtlamaları bulunan kişilerden oluştuğu görülmektedir (Mupinga, 2005). Küreselleşme dünyada tüm ülkeleri ve insanları etkisi altına almıştır. Eğitim de etkilenen alanlardan biridir. Hatta uzaktan eğitim küreselleşmenin daha da hızlanmasına ve kökleşmesine imkân sağlamıştır. Günümüzde uzaktan eğitim alan öğrenciler buldukları zaman dilimi ve çoğu zaman ülkeden de bağımsız olarak öğrenmelerine devam edebilmektedir.

Diğer eğitim yöntemlerinde olduğu gibi uzaktan eğitimin de üstün yönlerinin yanında zayıf yönleri bulunmaktadır. Bunların başında etkileşim ve sosyalleşme hususlarındaki kısıtlılıklar gelmektedir. En çok dile getirilen hususlardan birisi de öğrencilerdeki motivasyon eksikliğidir. Evde konforlu ortamında tek başına kalan öğrenci, ekran karşısında motivasyonunu kaybedebilir ve bu durum dikkat dağınıklığına ve derse karşı yabancılaşmasına neden olabilir (Song, 2010).

3. Turizm Eğitiminde Uzaktan Eğitimin Yeri ve Önemi

Turizm eğitiminde uzaktan eğitim giderek artan oranda uygulanmaya devam etmektedir. Ülkemizde turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının tamamı farklı düzeylerde ve alanlarda olsa da uzaktan eğitimi süreçlerinin bir parçası haline getirmiştir.

Tıpkı yurt dışında olduğu gibi ülkemizde de harçlıklarını çıkarmak ve ailelerine destek olmak amacıyla eğitim aldıkları şehirlerde yarı veya tam zamanlı olarak çalışan yükseköğretim öğrencilerinin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Hem okuyup hem çalışan öğrencilerin ise büyük çoğunluğu yiyecek içecek ve konaklama işletmelerinde çalışmaktadırlar. Eğitim aldıkları bölüm fark etmeksizin turizm işletmelerinde çalışabilmeleri sektör çalışanları arasındaki vasıf ve donanım düzeyini aşağı çekmiştir. Bu ve benzer sebeplerin bir sonucu olarak turizm sektörü beceri eksikliği ve personel devir hızı yani çalışan sirkülasyonunun en yüksek olduğu sektörlerden birisi olarak geçmektedir (Cantoni., 2009). Turizm yükseköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitim sisteminde derslerini kendilerince uygun zamanlarda kayıttan izlemeleri harici zamanlarda bir işte çalışmalarına imkân tanımaktadır. Bu çalışmalar öğrencilerin mesleki gelişimlerinde büyük rol oynamaktadır. Turizm endüstrisindeki hızlı gelişim sektördeki rekabeti hat safhaya çıkarmış ve hem yönetici hem ara eleman seviyesindeki çalışanların donanımlarını zaruri hale getirmiştir. Gerekli olan bu donanımın elde edilebilmesi için eğitimde maksimum verimlilik kaçınılmazdır. Eğitimdeki kaliteyi artırmanın yolu teknolojinin imkanlarından faydalanmak, müfredatı güncellemek, alana uygun materyalleri kullanmak ve her zaman daha fazlası için çaba göstermekten geçmektedir.

Uluslararası turizm şirketleri ve özellikle zincir otellerin sayılarındaki artış ile uzaktan eğitimin bilgiye hızlı ve doğru erişim açısından önemi sektör çalışanlarının daha donanımlı hale getirilmeleri yani hizmet içi eğitimlerde görülmektedir. Gerek yurt içi gerek yurt dışı eğitimlerde sektörün tüm paydaşları ortak bir amaç için iş birliği göstermektedirler. Örnek olarak uluslararası bir zincir otel işletmesi tüm ülkelerdeki mutfak şeflerini menüye eklemek istedikleri bir yemek veya bir ülke mutfağı konusunda

donatmak istediğinde tek merkez ve uzaktan eğitim sistemiyle eşzamanlı olarak ders ve bilgiye ulaşmalarını sağlamakta ve bu suretle zaman ve paradan tasarruf etmenin yanı sıra dünyadaki tüm şubelerinde gerekli gördüğü değişiklik veya yeniliğe aynı anda ulaşmakta ve bir standart yakalamaktadırlar.

C. YÖNTEM

Araştırmanın temel sorunsalı; uzaktan eğitimin turizm eğitiminde daha etkin ve verimli kullanılması için gerekli olan saha verisi eksikliğidir. Bu nedenle araştırma paydaşlardan doğru ve güvenilir veri toplamaya yönelik yöntemlere odaklanmıştır.

Bilim tarihine on yedinci yüzyıl sonlarından itibaren egemen olmaya başlayan pozitivist yaklaşımlar, yirminci yüzyıla kadar etkililiklerini sürdürmüş ve nicel verilere dayalı deneysel incelemelerin değişmez, genellenebilir ve evrensel olduğu fikri genel kabul görmüş bir fikir olarak bilimsel literatürü domine etmiştir. Ancak yirminci yüzyılın başlarından itibaren bilimde yaşanan bir takım radikal değişiklikler neticesinde nesnel ve indirgemeci anlayış tartışılmaya başlanmış ve bu dönemden itibaren öznel bilginin önemini vurgulayan bir anlayış yaygınlaşmıştır (Baltacı, 2019). Bu araştırmada bilimsel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini yükseköğretim turizm eğitiminde görev alan öğretim elemanları ve turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yöneticileri ve çalışanları oluşturmaktadır. Ancak evrene ulaşmak araştırmacı açısından zaman olarak zorlayıcıdır. Bu yüzden çalışmanın örnekleme olarak sınırlı sayıda yükseköğretimde turizm öğretim elemanı ile turizm alanında faaliyet gösteren işletmelerden yine sınırlı sayıda yönetici olarak belirlenmiştir. Kartopu örnekleme tekniği neticesinde çalışmanın birinci ayağı olan yükseköğretim turizm eğitim temsilcisi olarak altı farklı üniversiteden farklı titrlerdeki yirmi iki öğretim elemanı ile görüşülmüştür. Çalışmanın ikinci ayağı olan sektör bölümü için ise turizm alanında faaliyet gösteren dört ve beş yıldızlı altı otelde on dokuz idarecinin görüşlerine başvurulmuştur.

2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Bu çalışmada verilerin toplanması için hazırlanan görüşme soruları belirlenmiş ve katılımcılarla randevu alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formatında katılımcılara bu sorular yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorular sorarak görüşmenin akışını etkileyebilir ve katılımcının cevaplarını açmasını ve ayrıntıya girmesini sağlayabilir. Bu teknik belirli düzeyde bir standart ve bununla birlikte esnek de olabilme özelliği ile sosyal bilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Türnüklü, 2000). Görüşme soruları hazırlanırken literatür ve uzman kişilerin görüşlerinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın veri toplama ve analiz bölümünde biri akademisyenlere diğeri sektör temsilcilerine yönelik olmak üzere iki soru grubu geliştirilmiştir. İki grupta kullanılan faktörler kapsamlı akademik kaynak taraması ve açık kaynaklardaki saha uygulama verileri incelenerek belirlenmiştir. Faktörlerin belirlenmesinde ayrıca saha uzmanları, öğretmenler ve turizm sektöründeki profesyonel hizmet

sağlayıcılar ile yapılan yarı-yapılandırılmış mülakatlar da kullanılmıştır. Sorulardaki faktörler doğal olarak benzerlik gösterse de tamamen aynı değildir çünkü uzaktan eğitimin öğretilere bakan yönleriyle sektöre bakan yönleri arasında benzerlikler olduğu kadar dikkate alınması gereken farklılıklar da mevcuttur.

D. BULGULAR

Birinci araştırma grubu olan yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim görevlileri/elemanları ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Tablo1’de birinci bölümün örneklemini oluşturan akademisyenler için hazırlanan araştırma soruları ve görüşmeler esnasında katılımcılar tarafından en sık kullanılan ifadeler gösterilmiştir. İfadelerin kaç kez tekrar edildikleri parantez içerisinde sayı olarak belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Soruları Karşısında Akademisyenlerin Cevap Olarak En sık Kullandıkları İfadeler

Uzaktan Eğitimin Üstün Yönleri	Düşük Maliyet (12)	Esnek Zaman (10)	Ulaşılabilirlik (6)
Uzaktan Eğitimin Zayıf Yönleri	Düşük Katılım (9)	Eğitimde Verimsizlik (5)	Sosyalleşme Eksikliği (5)
Uygulamalı Eğitimlerin Okuldaki Atölyelerde Verilmesinin Üstün Yönleri	Yaparak-Yaşayarak Öğrenme (10)	Mesleki Gelişim (3)	Deneyimleme (3)
Uygulamalı Eğitimlerin Okuldaki Atölyelerde Verilmesinin Zayıf Yönleri	Yüksek Maliyet (6)	Eğitimde Verimsizlik (4)	Donanım Yetersizliği (4)
Uygulamalı Eğitimlerin İşletmede Çalışarak / Staj Yaparak Verilmesinin Üstün Yönleri	Sektörü Tanuma (10)	Network (6)	Mesleki Gelişim (6)
Uygulamalı Eğitimlerin İşletmede Çalışarak / Staj Yaparak Verilmesinin Zayıf Yönleri	Öğrencilerin Ucuz İstihdam Olarak Görülmesi (6)	Kendi Alanı Dışında Çalışma / Çalıştırılma (5)	Denetimsizlik (3)

Görüşmeler sırasında yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının dikkat çekici ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

“...Hababam Sınıfı filminde Mahmut Hoca’nın okul ile de dört duvar arasında olmaz, gerektiğinde her yerdir repliğinin vücut bulmuş halidir uzaktan eğitim...” (A22)

“...il dışında okuyan bir öğrenci için barınma, yeme içme, yol parası gibi harcamalar ciddi külfete dönüşebiliyor. Uzaktan eğitimle bu giderlerin önüne geçmek mümkün. Bunu yok sayamayız...” (A5).

“...atölyelerdeki dersleri başladıktan sonra birçok öğrencimizin mesleğe bakış açısının değiştiğini, bu konuda daha özgüvenli hale geldiklerini biliyoruz...” (A20)

“...pandemi sürecinde neredeyse dünyanın geri kalanı ile birlikte biz de uzaktan eğitime apar topar geçmek zorunda kaldık ancak mevcut müfredatımız bana göre uzaktan eğitim için uygun değildi. Dersleri işledik fakat ne kadar verimli geçtiği konusu tartışmaya açıktır...” (A17)

“...kampüste öğrenciler derste de ders haricinde kantinde de etkileşim halindedir. Oysa uzaktan eğitimde sosyalleşme konusunda büyük sıkıntı yaşıyorlar...” (A10)

“...belki de gelenekçi bir yapıya sahip olduğumdan olabilir ancak ben uzaktan eğitim yolu ile verimli bir eğitim verilebileceğini düşünüyorum...” (A3)

İkinci araştırma grubu olan sektör temsilcileri ile de yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Tablo2’de ikinci bölümün örneklemine oluşturan sektör temsilcileri için hazırlanan araştırma soruları ve görüşmeler esnasında katılımcılar tarafından en sık kullanılan ifadeler gösterilmiştir. İfadelerin kaç kez tekrar edildikleri parantez içerisinde sayı olarak belirtilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Soruları Karşısında Sektör Temsilcilerinin Cevap Olarak En sık Kullandıkları İfadeler

İşletmelerin Personel İstihdam Etme Kanalları	Düzensiz Başvurular (16)	Personel Referansı (12)	İç Kaynaklar (11)
Personel İstihdamında Turizm Eğitiminin Önemi	Mesleki Bilgi (9)	Uzun Vadeli Yatırım (6)	Saygılı Olmaları (6)
Mevcut Okul-Sektör İş Birliği¹	İş birliği Planlama Aşamalarında Başlamalı (8)	Sektörün Beklentilerine Kulak Verilmeli (7)	Sektör Elini Taşın Altına Daha Çok Koymalı (7)
Okul Eğitimi ile Çıraklık Eğitiminin Birlikte Uygulanması	Mantıklı (9)	Kulağa Hoş Geliyor (5)	Çok İsabetli (2)
Turizm Eğitiminin Nasıl Olması Gerektiği	Hibrit/Karma (16)	Uzaktan Eğitim (2)	Yüz Yüze Eğitim (1)
Uygulamalı Eğitimlerin Okuldaki Atölyelerde Verilmesinin Üstün Yönleri	Mesleki Gelişim (12)	Deneyimleme (8)	Eğitimde Verimlilik (6)
Uygulamalı Eğitimlerin Okuldaki Atölyelerde Verilmesinin Zayıf Yönleri	Güncel Olmaması (12)	Yetersiz Donanım (6)	Gerçeklikten Uzak Olması (5)
Uygulamalı Eğitimlerin İşletmede Çalışarak / Staj Yaparak Verilmesinin Üstün Yönleri	Mesleki Gelişim (13)	Sektörü Tanıma (9)	Mesleği Tanıma (6)
Uygulamalı Eğitimlerin İşletmede Çalışarak / Staj Yaparak Verilmesinin Zayıf Yönleri	İş Kazası Riski (6)	Mesleğe Uygun Olmayan Öğrenciler (6)	İşlerin Aksaması (5)

Görüşmeler sırasında sektör temsilcilerinin dikkat çekici ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir

“...bu konuda okullarımıza haksızlık etmemek gerektiğini düşünüyorum. Zira bir kişi dört yıl boyunca bir okulda öğrenciyken ortalama yirmi beş yıl sektörün bir çalışanı olarak hizmet veriyor. Buna göre sektörün elini taşın altına daha fazla koyması gerektiğini düşünüyorum...” (S11)

“...ara eleman olarak belki önemsiz görülebilir fakat uzun vadede düşündüğünüzde ileride bir işletmeye genel müdür olacak birisinin mesleki eğitim almış olmasını beklersiniz. Bu bağlamda turizm sektöründe çalışacak birinin turizm eğitimi almış olması bence çok mühim”

“...gerek staj için gelen öğrenciler olsun gerek mezun olduktan sonra işe başlayan arkadaşlarımızla bugüne kadar hiç sorun yaşamadım. Onlarla aynı dili konuşuyor olmak iş ortamını daha keyifli hale getirdi hep...” (S14)

Araştırmanın bulguları uzaktan eğitimin tüm paydaşlar tarafından faydalı bir seçenek olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuç

Teknoloji ve değişen ihtiyaçlar hayatın her alanını olduğu gibi turizm sektörünü ve eğitimini de etkilemektedir. Yarım asırdan beri bu alanda yapılan çalışmalar (Moore, 1973) ihtiyacı ortaya

¹ On yedi katılımcı mevcut okul-sektör iş birliğini yetersiz bulduğunu belirtmiştir ve sorudaki ifadeler bu katılımcılara aittir

koymaktadır. Kaçınılmaz olan değişim genellikle öngörülemez bir yapıda kendini gösterebilmektedir. Değişime ayak uydurabilen kurumlar yaşamaya ve gelişmeye devam ederken yeni sistemleri etkin kullanamayan kurumlar değişimden zarar görmekte hatta tarih sahnesinden silinebilmektedir.

Uzun süredir kullanılan ancak *Covid-19* ile birlikte çok hızlı bir şekilde tüm akademik dünyayı etkisi altına alan uzaktan eğitim de sistematik olarak yönetilmesi gereken etkili bir değişim akımıdır. Gelişmiş ülkeler uzaktan eğitimi anaokulundan yükseköğretime kadar her seviyede ve her sektörde verimli bir şekilde kullanabilmektedir. Ülkemiz de gerek altyapı oluşturma ve gerekse uzaktan eğitim okur-yazarlığı noktasında başarılı bir noktadadır. Özellikle turizm fakültelerini de kapsayacak şekilde Türkiye'deki tüm üniversiteler *Covid-19* döneminde uzaktan eğitime başarılı bir geçiş sağlamış ve eğitim kalitesini düşürmeden hizmet üretmeye devam etmiştir. Şimdi pandeminin etkisinin azalması ile birlikte tamamen eskiye dönüş olmamakla birlikte sınıf-içi eğitime ya da hibrit bir eğitime yönelik bir değişim yaşanmaktadır.

Uzaktan eğitim birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de eğitimin en yaygın araçlarından biridir. Üniversiteler ve öğretim elemanları verimli bir sistem oluşturmak için teknolojiyi ve öğretme yöntemlerini çok iyi takip etmeli ve kullanmalıdır. Uzaktan eğitim bazı zayıf yanlarının yanında, turizm yükseköğretiminde okul-sektör iş birliğini güçlendirebilecek üstün yönler de sahiptir. Araştırmaya katılanların büyük bir kısmı öğretmenin sınıf içindeki varlığının önemini ifade etse de uzaktan eğitimin üstün olduğu noktalar olduğunu da kabul etmektedir. Akademisyenlerin ve sektör temsilcilerinin büyük bir kısmı teorik derslerin uzaktan eğitimle verilebileceği ancak uygulama derslerinin sınıfta hatta sahada olmasının daha verimli olacağı düşüncesindedir. Araştırmada uzaktan eğitimin turizm eğitimindeki etkisini okul-sektör iş birliği özelinde ele alınmaktadır. Kapsamlı kaynak taramasının yanı sıra yapılandırılmış mülakatlar vasıtasıyla turizm sektörünün iki temel paydaşı olan turizm yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ile turizm sektörünün temsilcilerinden alınan görüşler hem araştırmacılara hem de yöneticilere katkı sağlayacak niteliktedir. Araştırmaya katılan 22 akademisyen ve 19 sektör temsilcisinin neredeyse tamamı uzaktan eğitimin doğru yönetildiğinde okul-sektör iş birliğine katkı sağlayacağına inanmaktadır. 16 sektör temsilcisi okullarda verilen genel eğitimle işe dayalı çıraklık eğitiminin birlikte yürütüldüğü eğitim modelini uygulanabilir ve faydalı bulmaktadır. Benzer şekilde 19 sektör temsilcisinden 16'sı hibrit (sınıf-içi ve uzaktan eğitim) bir eğitimin daha faydalı olacağını ifade etmiştir. Mülakatlara katılan 22 akademisyenin görüşleri de sektör temsilcileri ile paralellik arz etmektedir. Zaman ve insan gücü kısıtlamaları nedeniyle daha fazla paydaşa ulaşılabilmiştir. Gelecek araştırmacıların araştırma sorularını çoğaltarak daha fazla katılımcıya ulaşmaları daha fazla bilgiye ulaşılmasını sağlayacaktır.

Turizm sektörü ve yükseköğretim temsilcilerinin en önemli iki paydaş olarak uzaktan eğitime belirli oranda ve teorik dersler için kullanılmak koşuluyla destek vermesi ve okul-sektör iş birliğinin güçlendirilmesini istemesi araştırmanın ortaya koyduğu umut verici bir sonuçtur. Ortak akılla geliştirilecek hibrit eğitim modelleri ile tüm sektörün ve ülke ekonomimizin faydalanacağı bir iş birliği modeli ortaya çıkarılabilir. Araştırma hem turizm yükseköğretim kurumlarındaki akademisyenler ve idareciler hem de turizm sektöründeki işveren ve çalışanlar için faydalı bulgular ortaya koymaktadır. Çözüme ve iyileştirmeye yönelik gelecek araştırmalarda bu araştırmanın sonuçları faydalı olacaktır.

Uzaktan eğitimin kullandığı araçlar ve teknolojiler de her geçen gün gelişmekte ve değişmektedir. Özellikle yapay zekanın da yaygınlaşmasıyla birlikte uzaktan eğitimin de biçim değiştirmesi olasıdır. Gelecek araştırmacıların yeni bir tartışma alanı olarak uzaktan eğitimde teknolojinin etkisine odaklanması beklenebilir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu'nun 27/12/2022 tarih ve 563 numaralı kararı ile alınmıştır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları, aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Acosta, E. F. (2003). Interactive platforms for Virtual. *International Journal of Engineering Education*, 19(3), 389-397.
- Arpat, B., Kalfa, V. R., Akşit, A., & Çamurdan, B. (2017). Meslek yüksekokullarında nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamada yeni arayışlar: 3+1 işbaşı eğitim modeli Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 8(2), 76-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/447227>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497090>
- Bingöl, D. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. Beta Basım.
- Bower, B. L., & Hardy, K. P. (2004). From correspondence to cyberspace: Changes and challenges in distance education. *New directions for community colleges*, 2004(128), 5-12.
- Cantoni, L., Kalbaska, N., & Inversini, A. (2009). eLearning in tourism and hospitality. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 8(2), 148-156. https://www.researchgate.net/publication/41394934_Elearning_in_tourism_and_hospitality_A_m_ap
- Casey, D. M. (2008). The historical development of distance education through technology. *TechTrends*, 52(2), 45-51.
- Cengiz, E. (2014). Üniversite-sanayi iş birliği üzerine değerlendirmeler. *Yükseköğretim Dergisi*, 4(1), 1-8.
- de Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T., & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, (29), 139-152.
- Dohmen, G. (1967). *Das Fernstudium: Ein neues pädagogisches Forschungsfeld und Entwicklungsfeld*. Quelle u. Meyer.
- Dubey, V. N. (2017). Changes and challenges in distance education: In special reference to students, teachers and universities interrelationships. İçinde G. K. Dwivedi & Shruti (Eds.), *Distance Education and ITC* (ss 169-177). Tridev Publications.
- Eşitti, B. (2019). Turizm yüksek öğretiminde işbaşı eğitim uygulaması: turizm akademisyenlerinin beklentileri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 24 - 34. <https://doi.org/10.17123/atad.636716>
- Ismail, N., & Zaman, H. B. (2011). Self-voicing browser enhancing accessibility in vertual learning environment for the blind. *Journal of Special Education*, 1(1), 72-85. <https://journal.nase.org.my/index.php/jsne/article/view/31/31>
- Karacan, S., & Karacan, E. (2004). Meslek yüksekokullarında (MYO) yapılan staj uygulamalarına ilişkin bir araştırma: kalite ve verimlilik için iş yerleri-MYO işbirliğinin gereği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 168-184.
- Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/206441>

- Larreamendy-Joerns, J., & Leinhardt, G. (2006). Going the distance with online education. *Review of Educational Research*, 76(4), 567-605.
- Moore, M. G. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *The Journal of Higher Education*, 44(9), 661-679.
- Mupinga, D. M. (2005). Distance education in high schools: Benefits, challenges, and suggestions. *The clearing house: a journal of educational strategies, Issues and Ideas*, 78(3), 105-109. <https://doi.org/10.3200/TCHS.78.3.105-109>
- Nagy, A. (2005). The impact of e-learning. İçinde P. A. Bruck, Z. Karssen, A. Buchholz & A. Zerfass (Eds.), *E-Content* (ss. 79-96). Springer.
- Parsons, G. (2010). Information provision for HE distance learners using mobile devices. *The Electronic Library*, 28(2), 231-244.
- Peters, O. (1973). *Die didaktische struktur des fernunterrichts: untersuchungen zu einer industrialisierten form des lehrens und lernens*. Beltz.
- Solmaz, S. A., & Ulama, Ş. (2014). Türkiye'de turizm eğitim-öğretiminde mevcut durum üzerine analitik bir değerlendirme. *1.Uluslararası Turizm ve Yönetim Araştırmaları Kongresi*, Antalya, Mayıs 2014. https://www.researchgate.net/publication/294428369_Turkiye'de_Turizm_Egitim-Ogretiminde_Mevcut_Durum_Uzerine_Analitik_Bir_Degerlendirme
- Song, S. M. (2010). *E-learning: Investigating students' acceptance of online learning in hospitality programs* (Yayımlanmamış doktora tezi). Iowa State University Hospitality Management.
- Tait, A. (2003). Guest editorial-reflections on student support in open and distance learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 4(1). <https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/download/134/214>
- Trentin, G. (1998). Computer conferencing systems as seen by a designer of online courses. *Educational Technology*, 38(3), 36-43.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Yardımcı, A., & Müftüoğlu, E. B. (2015). Üniversite sanayi işbirliğine sanayi kesiminin bakış. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 815-838. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002373

